

Als de laatste boot vertrokken is

meulenhoff.nl

Afke Boven

**ALS DE
LAATSTE BOOT
VERTROKKEN IS**

Wat leven op de Waddeneilanden
zo bijzonder maakt

MEULENHOFF

ISBN 978-90-896-8369-4

ISBN 978-94-023-2715-1 (e-book)

ISBN 978-90-492-1277-3 (audio)

NUR 320

Omslagontwerp: Pankra

Omslagbeeld en auteursfoto: © Tryntsje Nauta

Vormgeving binnenwerk: Steven Boland

© 2026 Afke Boven en Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

Alle foto's zijn afkomstig uit het privéarchief van de auteur, tenzij anders vermeld.

De uitgever heeft ernaar gestreefd alle rechten van derden te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen contact opnemen met Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeleelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologies.

Voor Jay

Inhoud

	Foarwoa'd: Op 'e fearboat	11
1	De ferhuzerij	15
	<i>Marjolein, Schiermonnikoog</i>	19
2	Fan wie bistou iën?	23
	<i>Dirk Bruin, Vlieland</i>	29
3	Un moaie boël	33
	<i>Henk Kingma, Ameland</i>	38
4	An de ândere kânt fan 'e hoge diek	43
	<i>Dennis Boon, Texel</i>	47
5	Groat wó'dde	53
	<i>Jort Bos, Terschelling</i>	58
	<i>Daan Pootjes, Terschelling</i>	62
6	Op en over ut Wâd	67
	<i>Corina Visser, Ameland</i>	73

7	Sêlfstandech	77
	<i>Biem van der Vis, Texel</i>	81
8	Altied (teugen)wien	85
	<i>Willemijn Hoebert</i>	90
	<i>Michiel en Elsbeth Zonnevylle, Ameland</i>	93
	<i>Roel Cazemier, Terschelling & Ameland</i>	99
9	Störm en ontij	103
	<i>Kees & Truus Visser, Ameland</i>	109
	<i>Hiekje Bruin, Ameland</i>	112
10	Rêdders & reders	115
	<i>Bert de Boer, Ameland</i>	119
11	De liêfde – skarrelerij	123
	<i>Britt Ruigrok, Vlieland</i>	127
12	De liêfde – ferkearing	131
	<i>Kees & Marian, Vlieland</i>	138
13	Anbealege	143
	<i>Eefje Smit, Terschelling</i>	148
	<i>Karla Moust, Vlieland</i>	152
14	An 'e faste wal	155
	<i>Miranda van Koot Wolfswinkel, Vlieland</i>	163
	<i>Bjarn Zorgdrager, Terschelling</i>	166
15	Uutfliege	171
	<i>Ferry Wolfswinkel, Vlieland</i>	177

16	Fear fó't	181
	<i>Astrid Baarsma, Ameland</i>	184
	<i>Marianne Kuijpers-Dijker, Terschelling</i>	188
17	Hêw je nôch nijs?	191
	<i>Gerard Timmerman, Texel</i>	196
	<i>Eduard Visser, Ameland</i>	201
18	Op ut tilleviezieskerm	205
	Epiloog: De haven in sicht	211
	Dânkwoa'd fan 'e skriever	217

Foarwoa'd

Op 'e fearboat

Het is voorbij. Je tijd op het eiland zit erop. Thuis leek er even zo ver weg. Net als werk, deadlines, rekeningen, stress, school, de was. Een grote hoop van dagelijkse beslommeringen bleef ergens liggen aan de vaste wal terwijl jij je met een veerboot steeds verder de Waddenzee op liet voeren. Zomaar ineens stond alles alleen nog maar in het teken van wind, water, zon, zand en een glas gekoelde witte wijn. Het leven was er meer dan goed.

Maar nu wacht de terugreis. Je bent opnieuw aan boord gestapt en er is geen weg meer terug. De stroperige stroom van vertrekkende vakantiegangers is een paar minuten geleden tot stilstand gebracht met het ophalen van de auto- en voetgangersbruggen. Er gaat niets meer de boot op en er gaat ook niets meer af.

Aan dek glijden je handen over de ronde reling. Het laagje zout dat de zee rondom het koude staal heeft geplakt, kleeft zich vast aan jouw huid. Terwijl het geronk in de buik van het schip aanzwelt, glijdt je blik nog één keer over de steiger, langs de dijk richting het westelijke puntje en weer terug. Waar eiland en veerboot eerder nog

als magneten aan elkaar gezogen leken, ontstaat voorzichtig ruimte voor opspattend zeewater. Een beetje snelheid, een pufje boegschroef, een tikje bakboord en de aanraking met het land is verdwenen.

Elke golfslag brengt je dichterbij huis, maar verder van de stroken land omzoomd door zand en slib. Daken worden kleiner, hun rode kleur steeds minder goed zichtbaar. Alleen de vuurtoren en een enkele kerktoren markeren nog de contouren van de plek die je net verlaten hebt. Een plek waar jouw bed wordt opgemaakt voor nieuwe gasten, je laatste sporen door schoonmakers worden uitgewist en je voetstappen op het strand verwaaien.

Een eiland waar jouw vakantie stopt, maar het gewone leven doorgaat. Gewoner dan je misschien vermoedt, maar anders dan je had verwacht. Net als op het vasteland wordt er gelachen, gewerkt, gerouwd, getrouwd, geruzied en gefeest. En toch is het niet hetzelfde.

Een samenleving op een paar vierkante kilometer, waar de aan- en afvoer van wat dan ook elke nacht wordt stilgelegd, leert je omgaan met sociale uitdagingen die de ene keer hilarische taferelen opleveren (want niets blijft geheim) en de andere keer net zo goed schrijnende situaties met zich meebrengen (want niets blijft geheim).

Eilanders, eigenzinnig en omringd door water, voelen zich vaker vrij dan beperkt. Met de riemen die voorhanden zijn roeien ze zich een weg door hun kleine maatschappij. Zelfstandig, creatief, eigenwijs en koppig op z'n tijd. Eigenschappen die me niet vreemd zijn. Ik pikte ze op tussen Amelander dijk en duinen, waar ik leerde vallen en opstaan in letterlijke, maar ook figuurlijke zin. Meestal kom je zelf wel overeind en anders is een hel-

pende hand nooit ver weg. Want eilanders, ze veranderen in een solide vangnet als je in je ziel bent geraakt. Met een simpel gebaar zetten ze je terug in het lood. Ook als je even uit zicht bent, want ze weten: je vindt het pad naar huis altijd weer terug.

Veilig, vrij, vriendelijk, robuust, weerbarstig, warm en dan weer woest (aantrekkelijk, ja natuurlijk op alle fronten, wat denk jij dan!), zo ziet het eilandleven eruit. Je staat op het punt om het zelf te ontdekken, want in dit boek vertellen de eilanders en ik hoe het leven op die buitengewoon bijzondere en verrassende zandplaten in de Waddenzee nou écht is.

‘Op een eiland heb je toch helemaal niets?’ Het is misschien wel de meest gestelde vraag die ik krijg. Maar op een eiland heb je niet niets.

Je hebt er alles.

De ferhuzerij

In de zomer tussen de kleuterschool en groep drie stapte ik op mijn toen nog kleine spillebeentjes de veerboot naar Ameland op. Dat was niet voor het eerst, maar op een vakantie of noodzakelijk uitstapje na, voorlopig wel voor het laatst. Waar een ander het gewone leven even achterliet aan de vaste wal, namen wij het in grote dozen met ons mee. Tot die overtocht met huisraad reisden we regelmatig op en neer tussen mijn Friese geboortestad Dokkum en het eiland, maar nu stonden mijn ouders op het punt om het rondvaartbedrijf van mijn opa over te nemen, dus was het praktischer om ook op Ameland te gaan wonen.

In mijn herinnering was dat geen grote gebeurtenis. Mijn vader is er opgegroeid, het eiland was bekend terrein en ik had er in ieder geval al één vriend gemaakt: Jan de melkboer. Elke ochtend, als de koele dauw nog over het gras verspreid lag, bracht Jan zijn srv-wagen recht voor de oprit van mijn oma tot stilstand, zwiepte de deur open en wachtte me vanachter z'n kassaasje met een brede glimlach op. Bijna elke dag klom ik via de drie hoge

treden naar binnen om hoi te zeggen, een kort praatje te maken en meestal met een snoepje op zak weer naar buiten te springen.

Die eerste zomer woonden we bij mijn grootouders, Henk en Janke, in het huis dat bij die oprit hoort. Het staat in de straat tussen het centrum en een nieuwbouwwijk, en is nog steeds een vreemde eend in het geheel. Het grote raam van grond naar nok geeft het een kunstzinnige uitstraling, die uit de toon valt tussen de verder meer timide woningen rechts en links. Het is ontworpen door een vakantie vierende architect die ze toevallig tegen het lijf liepen.

Achter het grote raam is een vide gecreëerd, waarmee een hoop bergruimte verloren gaat. Jammer, want die hadden ze heel goed kunnen gebruiken. Mijn oma kon namelijk bovennatuurlijk goed verzamelen, maar beduidend minder goed weggooien of opruimen. De salontafel lag altijd vol snuisterijen en paperassen, net als de vensterbanken en kasten. Wie er een indruk van wil krijgen hoeft simpelweg de deur naar mijn vaders kantoor maar open te trekken. Of, laat ik eerlijk zijn, een blik op mijn eigen eettafel te werpen. Ze heeft ons duidelijk met eenzelfde soort gen opgezadeld.

Hoe dan ook, voor een vijfjarige was dat huis één groot paradijs, want ik vond altijd wel iets om mee te spelen en ik verkeerde er vaak en veel in het goede, bijzondere gezelschap van Janke, die mij als een gelijke behandelde, volwassen gesprekken met me voerde en me soms zelfs om relatieadvies vroeg. ‘Waarom denk jij dat Henk zo chagrijnig tegen me doet?’ Mijn jonge oren hoorden natuurlijk ook weleens wat in de wandelgangen van dat

karacteristieke huis, dus ik kon naar eer en geweten die vraag beantwoorden met: ‘Omdat jij zo zeurt.’ Waarop ze vervolgens naar Henk vloog om verhaal te halen en hij reageerde met de bij ons inmiddels historische woorden: ‘Ach mens, zeur niet zo.’

Terwijl Henk en mijn ouders dagelijks met een schip vol toeristen naar het natuurreservaat van de zeehonden voeren of dagtripjes naar de andere eilanden organiseerden, struinde ik door Jankes grote tuin. Ik plukte frambozen van de struiken of ijsjes uit haar enorme vriezer en klom daarna over het hek naar buurvrouw Lise, de beste verhalenvertelster die ik ooit heb ontmoet. Elke anekdote, groot of klein, werd uit haar mond omgetoverd tot een sprookje. Ze leerde me die zomer veel over het eiland, de natuur en de kleurrijke types in het dorp. Ze vertelde sagen en bedacht haar eigen legenden. Ik hing met liefde aan haar lippen. Of aan haar hand tijdens onze wandelingen door het bos.

In de wetenschap dat je niet verder kunt dan daar waar het water begint en met het vertrouwen dat het dorp altijd als een wakend oog meekijkt, kreeg ik van mijn ouders alle ruimte om te gaan en te staan waar ik wilde. Zo begon een groot avontuur dat eigenlijk nooit meer is gestopt. Op mijn fiets stroopte ik, vijf jaar jong, elke straat en een enkel steegje in het dorp af. Tot ik ze kon dromen.

Vervolgens werd het tijd om de grenzen te verleggen, dus breidde ik mijn routes langzaam uit. Via de Oranjeweg naar de vuurtoren, daarna op volle snelheid over de heuveltjes in het bos, onder De Klonjes door naar het strand en waar de zeedijk ongeveer begint links het

HOOFDSTUK 1

Tjettepad op terug naar de bebouwde kom. In die zomer kroop het eiland in mijn lijf, ankerde zich vast en liet niet meer los. Nooit meer.

Marjolein, Schiermonnikoog

Zelfstandig ondernemer

*‘Veel mensen komen en gaan ook weer.
Daardoor zijn eilanders soms wat afwachtend
voordat ze energie in je gaan stoppen.’*

‘De eerste keer dat ik de Waddeneilanden zag was vanuit het vliegtuig naar China. Echt een prachtig gezicht, exotisch bijna, met een heel breed zandstrand en een azuurblauw stukje zee voordat het dieper wordt.’

In België, waar de Vlaamse Marjolein vandaan komt, ging het in de aardrijkskundeles nauwelijks over de Wadden. Nu ze vanaf grote hoogte naar beneden keek wist ze: ‘Daar wil ik naartoe.’

‘Ik had een trekkersfiets gekocht om lange tochten mee te maken en besloot dat mijn eerste proefreisje naar Schiermonnikoog zou zijn. Dat is vanuit Antwerpen misschien niet de meest logische keuze, maar via Nijmegen, Zwolle en Groningen wel een hele mooie route.

Tijdens mijn tweede dag op het eiland kreeg ik ineens een klapband. Met de fiets aan het handje liep ik naar

de eerste de beste fietsenverhuurder en daar was Folkert, die mij bijzonder aardig hielp. Ik had net zes dagen in mijn eentje in de regen gefietst, dus ik genoot van het sociale contact.

's Nachts dacht ik terug aan de ontmoeting. Het leek me een aardige jongen en ik had geen ring om zijn vingers gezien. Zou ik hem mee uitvragen? Het was de vakantiestemming, het alleen-zijn daar, het single zijn en plots zo'n leuk contact hebben. Zou ik het durven? Is het heel stom als je dat gewoon zo aan de fietsenmaker vraagt? Zo'n interne dialoog, je kent het wel.

Ik moest in ieder geval terug voor een goede fietspomp. Toen ik aanbod om een ijsje voor hem te halen bleek het seizoen voor de ijssalon al afgelopen. Ook onze afspraak om 's avonds wat te drinken liep niet helemaal van een leien dakje. Het was druk in het café, met luide muziek en mijn Vlaams en zijn Nederlands waren nog niet op elkaar afgestemd. We zaten daar niks tegen elkaar te zeggen.

Het volgende café was rustiger, maar nog voor de bestelling op tafel stond ging zijn pieper af. Hij bleek bij de KNRM te zitten en moest met spoed naar de reddingsboot. Ook al hadden we nauwelijks een woord gewisseld, ik vond het wel zo gezellig dat ik wilde wachten. Ik heb eerst mijn warme chocolademelk opgedronken. Toen die van hem. Een krant gelezen. Nog een krant gelezen. Alle kranten gelezen. Uiteindelijk kwam hij moe en natgeregend terug. We hebben telefoonnummers uitgewisseld en de volgende ochtend belde hij me wakker: of ik zin had om bij hem te ontbijten? Ik kreeg geen hap door mijn keel.

Eigenlijk was het liefde op het eerste gezicht, maar we namen afscheid met het idee dat de afstand Antwerpen-Schiermonnikoog te lastig zou zijn. Ik had daar een leuke baan, een leuk leven. Hij was verknocht aan zijn eiland. Het zou niks kunnen worden.

Een paar weken later belden we elkaar en spraken toch af dat Folkert mij in België zou opzoeken. Hij was toen al een jaar of vier niet meer echt van het eiland af geweest – ja, met de KNRM, maar niet écht naar de wal. Nu ging hij die hele reis maken en stond ik zenuwachtig op het perron te wachten. Vanaf dat moment waren we samen.

Ik leefde het leven dat ik dacht te willen leven toen ik Folkert leerde kennen. Ik werkte voltijds bij de brandweer en had net het toelatingsexamen voor de opleiding tot basisarts gehaald. Een droom die in vervulling was gegaan.

De combinatie van studie, mijn werk en het op en neer reizen naar Schiermonnikoog maakte dat de volgende drie jaar best wel zwaar waren. In die periode nam Folkert twee wintermaanden onbetaald verlof om bij mij in Antwerpen te kunnen proefwonen. Hij kwam op een zaterdag aan, op woensdag stuurde zijn broer een berichtje dat de Waddenzee dicht begon te vriezen. Er vormden zich zelfs al ijsschotsen. Toen Folkert daarna tegen me zei dat hij graag het weekend even terug wilde om te kijken, wist ik al hoe laat het was. Je haalt het eiland er niet uit, hè. Korte tijd later kwam er op Schiermonnikoog een vacature op de ambulance. Daar wilde ik mijn baan in België wel voor opzeggen.

Die stap naar het eiland ging in mijn hoofd gemakkelijker dan in de praktijk. Ik had niet gedacht dat er zo'n groot verschil tussen Belgen en Nederlanders bestaat. Het een is niet beter of slechter dan het ander, maar veel dingen begreep ik gewoon niet. En mensen leken niet te durven zeggen dat ze mij ook niet begrepen. Ik denk dat het 'm zit in de onderlinge, ongeschreven gewoontes. Je weet van elkaar: als we iets op die manier zeggen dan bedoelen we het zo. Ik kende ze in België, maar hier nog niet. Dat gaf veel misverstanden en spanningen. Ik heb vaak gedacht dat ik beter Spaanse had kunnen zijn. Dan is het duidelijker dat je elkaars taal niet spreekt.

Veel mensen komen en gaan ook weer. Daardoor zijn eilanders soms wat afwachtend voordat ze energie in je gaan stoppen. Ik kon dat ook merken. Blijft ze wel? Toen Folkert en ik trouwden was dat helemaal over.

Uiteindelijk heeft het eiland me gebracht waar ik stiekem altijd naar verlangde – het eenvoudige genieten van de mensen om me heen en van de natuur.'

Fan wie bistou iën?

Met een open vizier toog ik na de zomervakantie richting de eerste schooldag en stelde me volgens de overlevering voor met: ‘Ik ben Afke uit Dokkum.’ De meester vroeg wie er een liedje durfde te zingen, dus ging ik staan en deed een solo van welgeteld drie regels. Ik weet nog dat er iemand in z’n broek plaste (volgens mij niet omdat ik zong) en daarna een bruine corduroy leenbroek aankreeg. Meer was er niet voor nodig om ter plekke te besluiten voor altijd en eeuwig de boel op te houden tot ik veilig en wel op het toilet zat. Verder weet ik niet veel meer van die eerste weken. Toen ik laatst mijn vriendinnetje van destijds ernaar vroeg, antwoordde ze dat ik er voor haar gevoel altijd ben geweest. En zo voelt het voor mij ook. Met die verhuizing naar Ameland viel, denk ik, alles op z’n plek.

Tegelijkertijd kwam ik wel in een klas waar het gros elkaar nog in de luiers had gezien. Daardoor was het even zoeken naar hoe de verhoudingen precies lagen. In de voorgaande peuter- en kleuterjaren vol kinderlijke onschuld was wel degelijk een bepaalde hiërarchie ontstaan.

Een onderlinge verdeling die in een kleine groep van acht kinderen, vijf jongens en drie meisjes, alleen maar duidelijker aan de oppervlakte ligt. En dan hadden wij nog een grote klas; boven en onder ons zat een groep van zes en daar weer onder hield de presentielijst na vier al op. Er is zelfs een keer een ‘lichting’ begonnen met één leerling. Na elke verjaardag kon die, ook maar weer tussen aanhalingstekens, ‘klas’ worden aangevuld, maar ook toen bleef de teller uiteindelijk op vier steken.

Dat spuurwerk naar de leukste en soms beste of handigste sociale routes kon ik overigens doen in het figuurlijke warme bad van juf Agnes. Agnes had net de Pedagogische Academie afgerond, maar in het onderwijs vlogen de banen je niet om de oren. Ze schreef haar vingers stuk op sollicitatiebrieven en gaf regelmatig proeflessen voor hele commissies. Ook voor de baan op Ameland was een proefles vereist, ‘maar’, vertelde ze me later een keer, ‘zo had ik tenminste een gratis dagje eiland’. En de reis was niet voor niets, want ze kreeg de baan. Ineens ging ze het huis uit en dan ook nog naar een plek waar je niet zomaar weg kunt en waar ze in de zomermaanden haar huisje weer even moest overdragen aan de toeristen. Dat betekende vloerbedekking oprollen, meubels naar de overburen, alle spullen en zichzelf eruit.

Overigens was ze niet de enige die plaats moest maken in het hoogseizoen. Meerdere kinderen van onze school deelden in de zomer een slaapkamer met broertjes of zusjes om zo hun eigen kamertje vrij te spelen voor logies met ontbijt. Het was misschien niet altijd even leuk, maar het leverde wel extra geld op in een tijd dat de jaaromzet in een paar weken verdiend moest worden en de gemid-